

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 12.

У НОВОМ САДУ 20. МАРТА 1886.

ГОД. II.

ИЗ СУДИОНИЦЕ.

— „Реци, како с' зовеш?“ — „Ивковићка Ана.“
— „Од када тамнујеш?“ — „Две године дана.“
— „Имаш породице?“ — „Само једног сина.“
— „А знаш ли нам рећи, кол'ко си година?“
— „То не знам сигурно... *Тамница проклета...*
Ал' биће ми ваљда већ двадесет пета.“
— „Твоја вера?“ — „Вера? Српска православна.“
— „Удовица?“ — „Јесте. Удова кукавна.“
— „Сад нам реци верно све како је било.“
— „Хоћу. Мој муж беше Ивковић Данило.
Ја га жарко љубљих, он љубљаше мене:
Ни сретнијег мужа, ни сретније жене.
Једаред ми дође кћи кума нам, Фема, —
Тог се чисто сећам: ноћ бијаше нема —
Кучну ми у пендер: „Пробуди се, Ано,
Па иди под прозор Евици лагано.
Видећеш, што носи: твој војно Данило
Питомо голупче узео на крило,
А она га страсно на груди стискива,
А уз сваки стисак уста му целива.“
То ми рече Фема, па отишла дома,
Ја као од живог ударена грома,
Несам знала што ћу од големе муке,
Сад косу чупала, сад скланала руке,
Док ми грозне сузе поше од очију,
Уздисаји тешки из боних прсију.
Не верујем, није! То не може бити,
Мој муж мене неће никад преварити,
Јер он воли мене, као њега и ја...
Ох, ала ме љуто ује она змија!...“
— „Не прекидај говор, већ све редом лепо.“
— „Хоћу, господине. Ја га љубљих слено. —
Елем са багрене већ певали петли,
И румена зора почела да светли,
Кад зажарен дође мој драги муж кући
И стао по соби ходат' посрћући.
„Где си, драги Дане, где си сву ноћ био?“
„У крчми сам мало с кумом својим пио,

Али зато немој да се срдиш, Ано,
Жено моја верна, сунце огрејано!
Е тако је било, милостиви суде...
Простите ми, *не знам*, куд ми мисли блуде.
Као ватра жива очи ми у глави,
А срце ми нешто све гњечи и дави.
Хај, сирота мајко! Бедно моје дете!...
„Да-л' ме, мудри судци, да-л' то разумете!?“
— „Да, да, разумемо. Ал' не брзај, Ано,
Већ казуј све гласно, лепо и лагано.
Шта је после било? Реци све по реду,
Како си упала у ту грозну беду?“
— „Недеља је била, лепо летње вече,
Кад Данило опет овако ми рече:
„Идем, жено, куму на чашицу вина,
А ти дотле чувај и успавај сина.“
То рече, па оде. Ја се упропасти',
Како ми је било, не могу вам каз'ти!
У жилама крв ми узаврела јако,
Срце ми у грудих било наопако,
Пала ми на очи густа магла, тама,
Па шта чиним, нисам знала то ни сама,
Већ узела оштар, голем нож у руке...“
— „Је-л' то тај нож?“ — „То је... Ох, големе муке!
Узнем нож, па одем да тражим свог мужа,
Ал' мени на сусрет комшиница Ружа:
„Куда с' ножем, Ано? Зар си пала с' ума?“
„Идем, тражим мужа, тамо је код кума.“
И ја одох куму, ал' мужа ми нема,
Насмеја се грџом кћи његова Фема:
„Нисам ли ти рекла? Ма не часи, иди,
Вероваћеш, кад ти око твоје види:
С Евицом се љуби под багреном оном...“
Када ја то чула, у срцу ми боном
Пробуди се змија освете кржаве
А мозак ка' да ми извreo из главе!“
— „Настави, доврши.“ — „Одахнућу мало...
Елем, тад је сунце већ одавна пало,

Али месечина као у по дана,
 Лепо мирисала багренина грана...
 Багренина грана лепо мирисала,
 А лиснатом руком као да ме звала.
 Ја махнито скочих, ножем завитлала,
 Љута ми с' у ерцу змија разиграла.
 А кад тамо стигох, — ох, како ми било!
 Евица мог мужа узела на крило,
 Рукама га грли, устима га љуби...
 Кад то чудо видох, шкрипнула сам зуби,
 Потегнула ножем, севнула очима,
 Да *убијем ону*, што туђе отима,
 Евицу сам хтела, ал свог мужа згоди'...
 Мајко моја, мајко!.. Ох, зашто ме роди!..
 Убица!.. Убица!.. Тако Ева викну,
 Ја од бола вриснух, јаукнух и цикну'
 И удрих у лелек — чуло га све село —
 Па панух свом мужу на крваво тело.
 Кад комшије дошле, кад и стража стигла,
 На кола сам мужа својом руком дигла,
 Код куће му тешку рану завијала,

Мелемом блажила, вином испирала.
 Ал' он не могаше преболети рану,
 Већ на мојој руци осми дан издану...
 Е, тако је било... Сад судите право,
 Ја осећам, знадем, да сам крива здраво,
 Ал' она је кривља... Јаој моје дете,
 Ал' *ви* ме, судије, *ви* ме разумете!..
 Браните ме од те од сенке крваве,
 А ево вам моје, ево русе главе!..
 Настала тишина... Председник се диже.
 — „Ивковићка Ано, ходи столу ближе.
 Слободна си, иди, кажњена си доста,
 Крв мужа ти од нас и од бога проста,
Њу ће срам и презор пратит' све до века,
 А решит' је неће нико тешког грека!..
 Оде Ана кући, па косу распете,
 Узела на руке драго своје дете:
 „Хаји, буји, сине, ја сам твоја мајка...
 Ал' сам и убица твог милог бабајка...
 Убица!.. Убица!..“ викну, задрхтала,
 Благослови сина — на тле мртва пала...
 Мита Поповић.

ПИТА ХИЉАДУ ФОРИНАТА. ПРИПОВЕТКА ЈАШЕ ИГЊАТОВИЋА.

(Наставак.)

ан св. Николе први зимњи светац. Тај дан слави Рогозића породица, па ће тако прославити код Марка Рогозића, а и код Алке Ђирковићке, јер тако Јефта хоће, да се и женин патрон слави.

Прошла богата јесен, здравих ораха доста, сад је време пити — баклави. Кома може бити, ко ће бити на тај дан без баклаве! Наравно да се баклава у обе куће прави. Праве се велике баклаве, ту је нагомилано шећера, меда, ораха, карамфића, а тепсије велике, јер ће бити много гостију. Красне баклаве, од педесет сувих јуфака!

Рогозићкина пита пекла се у истој симициници, где и Ђирковићкина. Тепсије једнаке, пале су у наслеђство једна Марку друга Алки. И пите су биле једнаке, јер у Рогозића породици правиле се увек баклаве од педесет јуфака.

На такав благ дан симиција има много посла. Кад дође у своје доба Рогозићке слушкиња, однесе кући питу, тако исто и Ђирковићкина својој кући.

По несрећи симиција случајно промени пите, Рогозићкину изда Ђирковићки, а Ђирковићкину Рогозићки.

Рогозићка није приметила, да је пита из-

мењена. И онако је није сама правила, већ стара Јула учитељка. Мица није ни кадра баклаву начинити. Другчије код Алке, она сама управља, а две јој помажу, кад прави.

Алка, како се пита на кришке исекла, и како је окусила кришку, одмах примети, да то није њена баклава. Истина, има и ту педесет јуфака али нису тако fine и суве, а иначе премашћена је. Одмах се сетила.

Ту већ не помаже протестирати, кад је већ баклава исечена, у тепсијама нема разлике, нема штете.

Сутрадан нуче глас по вароши, како Алка Ђирковића свуд приповеда, да јој је баклава промењена, да пита ништа не ваља, премашћена је и бљутава, нема доста карамфића, и да је то хотимице учињено, симиција је подмићен: како Мица и не зна баклаве правити, па хтела пред гостима да се са Алкином баклавом дичи.

То је било госпођи Мици доста. Гласоноше су још и то додали, да је Алка Мицу грдила свакојако, да је раскошна халапача, галантна кокета, да упропашћује мужа, и још којешта, што се не да исказати.

Кад то Мица све чује, прво подговори Свилогосића, да оде тамо, и донесе кришку од те

ште. Свилокосић, још и сад Ђаволац, — уви-
ва, кад се њих две тару — радо оде тамо, под
видом, да још накнадно ма и доцне патрона
честита.

Сад тек поче Алка Мицу претресати сва-
којако, Свилокосић једе од баклаве, па јој каже,
да је она друга много боља, и заште кришку
две да понесе, да је покаже Мици. То Алка
допусти, нек се као Мица сама о ствари увери.

Међутим је Мица Марка подбола, да про-
тив Алке подигне процес; она мора умрети, ако
удовољства не добије. И Рогозић, на перу сна-
жан а спрам воље женине слаб муж, приволе се
да против рођене сестре парницу подигне.

Сад је за Свилокосића положај тежак. Мора
бити као адвокат заступник Мице Рогозића, али
ће он тек наслов носити и трчкрати, ствар
ће саму Рогозић израђивати.

Баш други дан, кад се глас тај пронео, по
завршетку ручка заподене ствар Марко. Само
су њих троје ту.

— Амисе Миливоје, ја морам процес по-
дићи против сестре моје Алке, због повреде по-
штења жене ми, то је — *laesio honoris*, ја
то тако оставити не могу, па да ми је сто пути
сестра. Ти мораш као адвокат Мицу заступати.

Свилокосић је у запари, сад је тек међ две
столице, а не зна, на коју ће, није рад ни да
се са Алком завади.

— Тешка ствар за ме, Ђирковић ме није
никад увредио, а напоследку не могу се поту-
жити ни на Алку, спрам мене бар била је увек
шармантна.

— Ђугите, Миливоје, вас женира, да поди-
гнете процес за ме против Алке; знам зашто,
ал то баш није лепо; о вама и Алки свет сва-
шта приповеда, па због ње и о мени, а ја ни-
шта нисам крива, дакле ви треба да оперете
љагу са себе и са мене, као што знате, да смо
обоје невини, и ваша част изискује, да ме за-
ступате. Много је Алка што-шта против вас по
свету гласове сејала, на пример да ви за моју
љубав амо долазите, дакле покажите, ко сте, и
откините се оданде, а с тим ћете доказати,
ако за ме против ње процес подигнете, — ина-
че вас не поштујем.

Мица то изрече општрим гласом мерећи по-
гледом Свилокосића.

— Јесте, право каже Мица, то је *honoris*
causa, тако мора бити, дода Марко, а Свило-
косић главом приклони.

— Амин, нек тако будне, брате Марко, ти
си и ученији и паметнији од мене, ма да си

само о једну годину од мене старији; чинићу
све, што је до воље твоје, рече Миливој понизно.

— То је шармантно, то ми се допада, тако
ћете и мени и себи и Марку образ осветлати.

— Тако је, упадне Марко. Сад чуј инфор-
мацију. Прво и прво треба да знаш, Миливоје,
да ћу ја сам све израђивати, а ти ћеш само име
носити, јели тако?

— Јесте.

— Ти ћеш се по том владати, како ја из-
радим. *Causa litis* и правни наслов, — *titulus*
— биће повреда части, а покрај тога *abalienatio*,
одстрањење моје тепсије, јер *mutatio inter res non efficit paritatem*. Требала је моју
тепсију сестра моја да је вратила, но она не
враћа. То је основ, иначе ја ћу све израдити,
а ти ћеш само преписати и суду предати.

— Амин, нек буде воља твоја, ја ћу се по
том владати, а преча ми је госпожа Мица нег
Алка, коју ја као јурат нисам хтео за жену.
Punctum.

— Е сад знаш на чему смо, ја ћу већ су-
тра готов бити са акцијом, тужбом, а ти ћеш
после суду поднети, без мене немој одговарати.

— Али Ђирковић је богат човек, ићиће у
Пешту, па ће себи наћи каквог фишкала.

— Нек тражи, кога хоће, што већи —
скупљи.

Свилокосић слеже с рамени.

— Нек буде воља твоја, Марко, теби сам
обвезан.

Конференција свршена.

Свилокосићу није мило било, али није на
ино, први му је пријатељ Марко, њему све
мора жртвовати. Но он добро живи и са Ђир-
ковићевом кућом, па може од стране Алке
кивњу на се навући.

Ипак није тако опасна ствар. Ђирковић је
добричина, па ће му само то споменути, да он
то чинити мора, а иначе могао би Марко ствар
другом предати, па још горе, овако ће он гле-
дати ствар да провлачи у корист Алке. Ђирко-
вић ће му веровати, и Алку ће већ утишати,
и онако свет зна, да за Миливоја Марко ради,
а и ово је ствар Маркова, тек иде под Мили-
војевим именом.

И доиста се због баклаве излеже не једна,
већ две парнице.

Марко пошље преко пандура сестри Алки
промењену тепсију, а своју заште награг. Ал-
ка не да Маркову тепсију, тврди, да је Марко
покућтво после смрти материне поделио и за
се много више задржао; не да му.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Кад се пандур врати без тепсије и то Марко чује, тек се насмеши, што је у њега реткост, па рече: »Алка, ухватио сам те«.

Алка у жестини границе не зна, тепсију прода Чивутину буд за што, само да је Марко не добије, и ако му суд и досуди, бар те исте да нема. Чивутин оде у Пешту, па тепсију прода.

Марко се са Свилокосићем светује.

— Ево, амице, све је у реду, ту су две акције, једна је због тепсије, што је Алка противзаконно задржала, то је *defentio rei alienae*, а накнада штете не по вредности тепсије, јер је аманет, па је ту — *pretium affectionis*, а то је сто форината. Друга је акција *propter dehonestationem uxoris meae* — повреда учињена части моје супруге. Ту би по Вербечији била велика казан прописана, но по садањој пракси — *usus*-у — од три до осам дана ариште. И то је за госпођу доста. Још нешто. Ево ти у малој кутији аутентичирана кришка баклаве, коју си ти Мици донео. Који су били код Алке о свечарима, пред магистратом су посведочили, да је та кришка заиста од оне исте баклаве, што су је код Ђирковића јели, по том је то Мицина баклава, коју је опет Алка погрдила. То је — *corpus delicti*. Сад све знаш, дај преко писара преписати, па суду предај.

Ту је и Мица. Кад је све то чула, скочи са столице од радости.

— Па ма била Алка само на један дан, један сат затворена, задовољна сам.

Мица то рече, излети напоље, па дозивље комшиницу, да јој каже, како ће Алка бити затворена, и да ће тепсија стати сто форината.

Но Марку још ни то није доста; пре него ће се две те тужбе суду предати, изради он, да се пошаље варошки стражмештар и један писар, па да тепсију секвестрира и у варошку кућу донесе. Марко је знао, да Алка ипак не ће тепсију издати, па ће се у што треће заплести. Доиста, Алка узме метлу, па писара заједно са стражмештром истера. Немешкиња је, варошки пандури немају с њом ништа.

Марко, како се састане са Свилокосићем, рече му:

— Гле, Алка опет насела, истерала писара и стражмештра, то је насиље — *actus potentiae*, ето треће акције.

Алка за кратко време навуче на се три тужбе. Ђирковић је води у Пешту, да тражи фишкала. Неће да преда ствар каквом варош-

ком прокатору, већ правом пештанском фишкалу.

Путују на сопственим каруцама. Ђирковић је богат. Путем се разговарају. Јефта као добар трговац, ма да је богат, добро погледи новац кад издаје, зна, да ће га скупо стати пештански фишкал.

— Видиш, Алка, и ту ћу ти љубав учинити, да ти нађем пештанског фишкала, премда смо могли код нас јефтинијег добити.

Алка млазне марамом Јефту.

— Ћути, Јефто, те ствари ја бољма разумем. Да узмеш код нас прокатора, прво: тај и не зна тако радити као пештански фишкал, друго је прокатор а друго фишкал; друго: кад узмеш намег, знаш, како је, онај је с оним род, онај је пријатељ, онај оног мрзи, па је све једно с другим сплетено, па откуд се сунцу надаш, лед те туче. Узми само Миливоја, како смо му добри били, па он сад против мене за Мицу процес тера; том се нисам надала.

— Не чуди се, Миливој зависи од Марка па мора, а боље он да тера него други, каткад можемо од њега што чути, како онде стоје ствари, а неће он нама пркос чинити, за то ако се где сусретнеш, немој га презирати, дај му добру реч као и ја, и ако нам опет у кућу уздолази, лепо га прими.

Алка умукну; даје му за право.

Кад у Пешту, неко их одведе старом неком фишкалу Бабоњи.

Бабоња их понуди, да седну.

— Молим, приоведајте целу ствар.

Јефта му пружи акције.

Бабоња чита, маше главом.

— Као што видим, ви сте, госпожо, Рогозићима род, сестра Рогозићева?

— На служби.

— Па брат и сестра за такву багателу, једну шиту, да се заваде. Зашто нисте тепсију вратили? Је ли још код вас?

— Није, продала сам је у пркос брату, нећу да је има, а шта буде вредна, ја ћу платити.

Бабоња се мисли.

— Добро би било, кад бисте тепсију какогод натраг добили, па да му је вратите, јер она је аманет, па је може преценити, како је већ и преценио на сто форината, то једно, — сад на друго. Ви сте, као што акција гласи, госпожу Рогозићку дехонестирали, и она се позива на сведоке.

— Јесте, ја сам казала, да је галантна

рокета, па то није ништа, колико пута је она исто мени у очи и за леђи рекла, то су, знате, женски послови, све се то радо оговара, ја њу, она мене, то је већ обичај, па се после и помиримо, баш и ако не искрено. Знате, једна на другу измишља, па и ова не остаје дужна, но до тога још никоја није дошла, да се због тога пред судом тужи.

— Сад на треће. Истерали сте с метлом стражмештра и писара, то је actus potentiae.

— Јесте, истерала сам их, али како могу они у моју кућу силом ући, да тепсију отимају, кад је та тепсија моја дедовина? одговори оштро Алка.

— Јесте ли немешкиња?

— Јесам; Алка рођена от Рогозић, одговори Алка поносно, а Рогозићка ми је и то пребацила, да мени не пристоји вал носити, јер је мој муж трговац, но ја га као немешкиња носим.

Бабоња забележи, да је Алка немешкиња.

— Сад знам, у чему је ствар, а гледаћу, да буде добро, премда неће све лако ићи. Вашег брата познајем, штета што је као јурат пропао, постао би био велик човек, особита глава — portentum.

— Само, господине фишкалу, добро израђујте, ја нећу на вас заборавити.

Ћирковић извади дванаест дуката и метне на сто.

Фишкал погледи на дукате, и кашљуцне од милине; познао је, да је то мастан клијент.

— Е добро, ја ћу већ своје учинити, не-

мајте бриге. Сад на другу ствар. Код вас добро вино роди; каква је била берба?

— Средња, но ја ћу већ служити са старим вином и ауспрухом, одговори Ћирковић, увидив, куд фишкал пиба.

— Сад смо свршили, заврши фишкал.

Алка и Ћирковић враћају се.

Путем се разговарају.

— Како ти се допада тај фишкал, Јефто?

— Добро, већ се на челу наука показује; сад водем, што смо њега узели.

— Мени се баш тако не допада, па гадно име има, Бабоња, и за њега никад нисам чула, чула сам за Бењовског, за Сентала, али за његово име никада.

— Чуо сам ја, и он је на гласу фишкал.

— Па ми се не допада, што познаје Марка, могу заједно шуровати, рече као брижљиво Алка.

— Баш зато ће добро радити, јер зна, какав му је противник; а да смо код нас ког узели, Марко би пет наших прогатора потукао.

— Добро, али шта ми оно рече за тепсију, где ћу ја сад тепсију паћи?

— Пићаћу Морица Чивутина, коме је продао, па нек искупи.

— Гледај ма како.

Тако у разговору стигну кући.

Кад код куће, Ћирковић одмах потражи Морица Чивутина, да поврати тепсију.

Мориц обрече, да ће је потражити.

(Свршиће се.)

А П О С Т О Ј.

(ПЕТЕФИ.)

XVI.

ек'о је, да му мисли не могу
Изумрети у глави,
Већ да ће доћи дан, кад ће
Излетети из тамнице
И поћи светом пространим.

Тако и би. Што с' много година
Узалуд усиљавао;
За чим се залуд дуго трудио:
Све један тренут — случај донесе.
Пронашао је тајну штампару,
Скривену испод земље,
И ту је дела штампао.
Шта ли је било у тим делима?

Да свештеници нису — људи,
Него су ђаволи,
А краљеви да нису богови,
Већ само људи;
Да ј' сваки човек раван човеку.
Да човек има не тек *право*,
Већ му је дужност,
Дужност спрема творца света читавог,
Да буде слободан!
Јер који божји најмилији дар
Не уме ценити,
Тај бога самог не цени.

Изиће књига . . . и у широк свет
Раширише се часом хиљаде,

К'о да их хитра муња разнесе;
 Халаљиво је гут'о жедни свет
 Тај чисти, свежи напитај,
 Који му душу освежаваше.
 Но силници пребледеше,
 На набрано им чело изби бес,
 А гњевне речи грмнуше:
 „То ј' бунтовничка књига . . .
 Та вређа веру, величанство, све;
 Њен писац мора страдати —
 То ишту закони“.
 А свет, устрављен, с њима викаше:
 „Заиста то је бунтовнички спис,
 Њен писац мора страдати,
 То ишту закони —
 Вера и краљ су неповредиви!“

И писац јој је страшно страдао.
 Ухватише га на сред улице
 Па га одвукоше.
 „Ох, стан'те — молио их је —
 Имајте милост, мало пристати!
 Не желим побећи,
 Ићи ћу мирно с вама свуд,
 Тек мало само пристан'те:
 Видите-л' тај прозорчић ту?
 То ј' прозор моје собице —
 Ту седи моја жена с дететом.
 Одведите ме к њима,
 Одвед'те ме на један кратки тренут.
 Да их још једном само загрлим
 И последње им „збогом“ кажем још
 Па онда — вуците ме, не браним.
 Без опроштаја поћи не могу . . .
 Са опроштајем поћ'ћу радије
 Доле у пакао,
 Него у небо без опроштаја.
 Је-л од вас когод отац или муж?
 Шта би ви рекли, шта осећали,
 Да од вас когод прође као ја?
 Ја немам никог на земаљском шару .
 До жене и свог детета,
 А немају ни они никога
 До мене једног на читавом свету.
 Пуст'те ме, добри људи,
 Још једном — можда још последњи пут.
 Немојте за-ме имат' милости,
 Али за њих — они су невини,
 Они не згрешеше,
 Ни вама нити против закона,
 Немојте дакле њих убијати! . . .
 Ох боже! кад вас реч већ не дира,
 Хоће-л' вас ево сузе коснути,

Те капље срца мога,
 Тај смртни зној са чеда душе ми?“ . . .
 И клече доле, јецајућ,
 Те, к'о што негда, за лепших времена,
 Колена своје драге љубљаше,
 Сад је плајашем — стопе љубно;
 Али га ови с подручљивим смехом
 На кола горе дигоше,
 Која су ради њега спремили.
 Кад виде, да је залуд лепа реч,
 Од једном бес га свега подузе
 Те скупи своју снагу сву,
 Да се зар силом отме — побегне.
 Лавовском храброшћу
 И снагом махнито се борио.
 Ал' заман . . . Згњечеше га, свезаше,
 И вргоше га силом у кола.
 Залуд је рик'о као звер
 И грозне клетве просип'о:
 Проклетство вама и потомцима!
 Ви, који људску кожу носите,
 А овамо сте зверје сурово,
 Изнутра сатанима пуњено,
 Којима на дну груди лежи
 Уместо срца — гнусна корњача.
 О да вам оток образ облије
 Толико добео,
 К'о неваљалство преко душе вам.
 Па онда да вас први пождеру
 Из гнусног, трулог ђубрета!
 Проклети да сте, ви и краљеви,
 У чије име врлину и свест
 На касаницу гоните.
 Нека си проклет, разбојнички краљу,
 Који се градиш богом великим,
 А овамо си извор лажије
 И ђаво међу ђаволи . . .
 Ко теби милиуне повери?
 Ко вука за пастира постави?
 Црвена ти је рука к'о пурпур,
 А лице бледо као круна ти;
 Срце ти ј' црно као жалост,
 Што лежи преко твојих недеља,
 Ил' као дуга сенка вечерња.
 Докле ћеш глупи пустошити свет
 Отетом силом, правом зграбљеним?
 Нек поданици на-те устану
 И, ако с твојим најамницима,
 Ма с тисућама станеш против њих,
 Нек не да бог, да умреш јуначки,
 На пољу, као човек, достојно!
 Већ буди први што ћеш бежати —
 Побегни па се скриј под престол свој

Као под кревет заплашени пас,
Па отуд нек те изгоне
И смејућ ти се нек те испљују
Деца и старе бабуре;
И који су ти пре скут љубили,
Тим нека после ноге љубиш ти,
А исте ноге нек ти зубове

Један по један избију,
И исте ноге нек те грувају,
Док срамни живот твој не изгоне
Из тебе... Скапај овако очајно,
К'о што си мене упропастио!...
Ох жено! дете моје, ох!"

(Наставиће се.)

Благоје Бранчић.

ВРАГОЛАНКА.

ПРИПОВЕТКА.

НАПИСАЛА МИЛЕВА СИМИЋА.

(Наставак.)

„Лепо име, врло лепо,“ прихвати опет та враголанка, „а знаш ли ти“, дода, окренув се својој пријатељици, „да у овом младићу можеш већ сада гледати будућег чувеног предавача страних језика? Њена пријатељица погледа мало на страну, па онда мене ћутећи погледа, и само што није рекла: „та како је бог могао створити таквог мамлаза“. „Па да шта ти мислиш“, говорила је моја враголанка даље, „за кратко време ће он научити неколико језика, па онда ће без сумње отворити какав приватан завод за изучавање страних језика, а да ће му питомци стизати са свију страна света, о томе не треба ни сумњати“. „Бог из вас проговорио“, узвикнем ја, па онда тужно оборим главу на прса. „А како би било“, дода моја враголанка, „да се ви одате глумовању? Видите, ја из тих неколико речи, које сте прозборили са толиким одушевљењем, судим, да ви имате дара и за то. Како ли оно рекесте — да: бог из вас проговорио. Како само нису чланови ваше породице, ваши кумови и ваши суседи приметили, да ви имате дара и за то? Тако се ругала она, а ја, ја сам гледао на њу као очаран, а њена пријатељица, та је непрестано гледала кроз прозор на месечину. „Па шта ћу, кад сам се родио у несрећан дан“, одговорим јој тужно. „Ал видите, и сам сам о том мислио. Па сад ћу видети: или ћу учити стране језике, или ћу бити глумац.“ „Останите при овом последњем. Послушајте мене, па се нећете кајати.“ То ми је рекла благим саветничким тоном. „Хоћу, хоћу, госпођице, послушаћу вас, та да ми кажете, да одем у ватру, у воду, све бих учинио. Та ја не знам, има ли кога на свету, ко би се могао противити вашој вољи“, узвикнем ја поново. „Ето видите, и сад у овај мах, док сте говорили, избијао је из вас ваш лепи глумачки дар. Зар није тако? Заврши па погледа на своју пријатељицу. „Али сад би већ могла завршити то лакрдисање“, рече јој ова француски. „Реци том ћурку, да оде. Време је да се одморимо. Не смећи с ума, да нам влак полази у пола

седам из јутра“. „Којешта“, насмеја се моја враголанка. „Ми ћемо ићи са вечерњим влаком. Прво зато, што ја нећу рано да устајем, а друго што сам рада, да са овим лудаком још мало лакрдишем.“

„Ха, ха, ха“, смејао се Марко, „бога ми, те тебе лепо почастише.“

„Та поштеди ме сад од тога, да ти приповедам, како су на мене утицали ти нови називи, о томе други пут, а сад опет на ствар: Таман је она то завршила а њена ће пријатељица отпочети мало строжије: „Иди, молим те“, рече, како те само не мрзи, да се упушташ с којеким. Па онда како можеш желити, да још сутра останемо овде. Жао ти је ваљда, што смо досад добро прошле, па хоћеш да нас ко позна? Мани се лудорија. Ово ме је путовање већ доста једа стало, нећу да буде још горе“. „А, ти се врло вараш, ако мислиш, да ћу ја попустити. Како само можеш бити тако прозајична? Зар ти не увиђаш, да би онда мој дневник био оштећен са неколико занимљивих листића. Па онда, драга моја, ти треба да знаш, да ја увек одржим оно, што наумим. Толико ћу ти учинити, рећи ћу овом, како га ти назва, ћурку, да нас остави саме, и лећи ћу одмах. Шта више, нећу те ништа ни запиткивати, не би ли само могла мирно заспати, али да ћу ја одавде ићи другим влаком осим са вечерњим — то, слатка моја, изби себи из главе“. „Та већ ја с тобом путујем сад, па никад више.“ Док су њих две говориле француски, мислећи, да их ја не разумем, докле сам ја непрестано уздисао и дизао очи к небу, а оне гледећи ме таквог, биле су сваког тренутка у неприлици, да неће прснути у смеј. „Е момче“, започе моја лепојка опет српски, „сад можете ићи, а сутра кад дођете, наставићемо разговор; рада сам да вас још у нечем посаветујем, али само ме морате слушати.“ „Нек ме бог убије, ако вас не послушам! кликнем ја, поклоним се, што сам понизије могао, па занешен радошћу, што ћу је и сутра моћи видети, изађем напоље. Кад сам ушао у своју собу, ходао сам

горе доле, понављајући у себи цео наш разговор, и мислећи, шта ми ваља чинити сутра. Најпосле дођем до тога, да ће бити најумесније, да им сутра одем и да се прикажем. А већ сам се унапред радовао, како ћу уживати, кад их будем обе довео у неприлику, ређајући им све називе, којима су ме почастиле. Да, то ми се чинило најпапетније, јер нисам хтео ни себе, а још мање њих да излажем каквој непријатности. Готово целу ноћ нисам ока свео, и једва сам чекао да сване, не бих ли дознао, ко су и шта су; јер да оне крију у себи неку тајну, то сам увидио из оно неколико речи, које сам ти навео. Једва пред зору заспим, — а кад сам се пробудио, оно већ у велико дан. Брзо се дигнем и погледам на сахат. Кад али већ прошло десет. Обучем се на врат на нос, па онда зазвоним. После неколико тренутака уђе ми онај момак од синоћ. „Молим вас,“ рекох пружајући му своју посетницу, „уђите у собу овим госпођама, што имају собу уз мене, однесите им ову карту, и реците, да их молим, да ми одреде време, кад их могу посетити; ја имам с њима да говорим о врло важној ствари.“ Чекао сам да чујем од њега оно његово „по заповести“ па да га нестане. Али он место тога рече: „Мислите ли оне две плаве госпође?“ „Да.“ „Оне су јутрошњим влаком отпутовале.“ „Није могуће,“ продерем се ја, „ви се варате.“ „Не варам се, господине, ја сам им својим сопственим рукама метнуо ствари на кола.“ Можеш мислити, како ми је било. Мислио сам, да ћу побеснети од јада. Да оду а ја да не знам, ко су! Ја да тако слепо поверујем оној лепој враголанци, да ће одржати своју реч, и да ће остати овде још данас! А, ја ти не умем рећи, како ми је било. Запитах момка, зна ли он, ко су, но он ми рече, да их не познаје, али да је приметно, да са њима има нечег тајанственог. „Али најбоље ће бити“, тако је завршио, „да питате за њих самог гостионичара, мог господара, он ће их зацело знати, јер ја сам опазио, да се она, што се замотавала у црни вео, некако дуго а тајно разговарала с њиме.“ „А кад је то било?“ „Оног тренутка, чим су стигле с коли. Чим су престали говорити, одвео их је господар сам горе, и показао им је собу. А оне, како су ушле, никад се нису силазиле доле, јер су увек заповедиле, да им се јело донесе у собу. Али да, сад сам се сетио, једна од њих била је синоћ неким послом отишла некуд, него сад баш не знам, која. Обе су плаве, обе су подједнака узраста, а у онај црни густи вео могла се завити једна као и друга, па је не би нико познао.“ Тако ми је, видиш, приповедао тај момак. Иза тог разговора одем одмах доле, да потражим гостионичара. Та, брајко, нисам га молио, већ кумио и преклињао, да ми каже, ко су, али он

ни беле. Може ми, — вели, — рећи само толико, да је њима морао дати своју поштену реч, да неће ником рећи, ко су, и с тога мора ћутати. Молио сам га, да ми каже бар само, да знам, откуда су, али се он није дао ни осолити. Е, сад реци, има ли на свету човека, који се већма љути него ја. Чим сам с њиме свршио, одмах се упутих теби, да те питам, познајеш ли се ти са тим гостионичарем, и би ли хтео за мене што учинити. Ти ме већ разумеш.“

„Знам, знам“ рече му Марко, „хоћеш, да ја што но веле испишам гостионичара. Па добро, то ћу ти учинити с драге воље, али реци ми, молим те, што ниси одмах дошао мени, па би досад већ био на чисто.“

„Е, није него нисам; био сам неколико пута, али те као у пркос нибид нисам нашао код куће. Кад сам последњи пут био овде, рече ми један од твојих писара, да дођем у ово доба па ћу се онда наћи с тобом, и као што видим, тај добро погађа.“

„Бога ми, јеси чуо, ти умеш говорити,“ смејао се Марко „та ја од тебе не могу да дођем до речи.“

„Та мани се шале, него ми реци, како ти се то све свиђа?“

„Та као каква приповетка из хиљаду и једне ноћи.“

„Море разумеш ли ти, шта је то, кад ти се каже, да се ја не шалим. А најпосле, шта ми је стало до тога, шта ти мислиш о томе, реци ти мени, познајеш ли ти тог гостионичара?“

„Као стари новац.“

„Но, онда сам ја на коњу. Па, напросто речено: хоћеш ли ти ићи, да га питаш, ко су му биле те гошће?“

„С драге воље; и буди уверен, да ће ми рећи, јер — треба да знаш, ја имам с њиме неких својих рачуна.“

„Врло добро, врло добро,“ клицао је Лаза од радости, а ти, молим те, иди одмах. А ја ти кажем, да знам, да је та мала враголанка на крај света, ићи ћу, да је тражим, док год је не нађем.“

„Преко широких поља, преко високих гора, преко дубоких мора жалостан зваћу те,“ поче Марко да пева ругајући му се.

„Добро, добро,“ рече Лаза нешто љутито, „исмевај ме, ругај ми се, колико ти је воља, али сад само иди гостионичару па гледај за чим си.“

„Па нек буде; али реци ми, како да почнем?“

„Та немој му рећи, да сам те ја послао. Најбоље је, да прећутиш и то, да се нас двојица знамо. Реци му — та удеси целу ствар, како за најбоље пронађеш, уздам се у твоју досетљивост. А ја ћу те дочекати на шеталишту.“

„С драге воље; хајдмо дакле,“ рече Марко, узешеши, довикну својим млађима, да иде од куће и за неколико тренутака били су обојица на улици.

(Наставиће се.)

СВЕТОЗАР ВАЈАНСКИ

С Л О В А Ч К И К Њ И Ж Е В Н И К .

П И Ш Е Д . Б . Д О Б Р О С Л А В .

(Наставак.)

Као најпогођенија композиција целе збирке може се сматрати епски спев „Herodes“. У њему се опева насилно одвајање сироте словачке деце, која су од чести без оца и мајке, опева се, како се та деца одводе на југ, па како таква два детета злоставља нови им госа. Са материјом, коју је имао да обради, стајао је писац свакако под утиском словачког народног мњења, које се већ

Vyrástol kriček ružový,
Na ňom dve pupatká kvetú;
Sotva júh motýl barevný
Dotkne sa trepotnom letu,
Sotva júh zora nachová
V hlbokom ú dolí zbadá;
Ale tá žravá húsenka,
Tá najde voľdy čo hladá!

Хоћу још да уиозорим на нови, занимљиви и благодарни садржај:

У лепој долини Ваге, с којом је Словак као чедо природе при свој невољи сасвим ерастао, живе двоје сирочади, Јаничок и Аничка. Јад и невоља, што свакога тамо тишти, њима ништа не смета, њих двоје живе весело и задовољно. Дани им пролазе у детињским играма, њих се двоје радо одвајају од гомиле остале деце, узму се за руку па заједно беру јагоде. Шуштање Тренчинских шума весели им невине душе, иза сваког цбуна ниче за њих по која скаска а ветрић им из шуме дошаптава нове песме. Деда им на домаћем огњишту прича народне приче и узноси млађане душе у златне светове песништва. Ту им се прича о мору, о кристалним шумама, о мађијоничару и змају са дванаест глава, чувару зачаране кнегињице, о вилама шумарицама и чесмарицама (rusalky i vílice). Све саме приче, које им живот сладе и крај зобљег леба и суве кртоле. Човек мора рећи, да су њих двоје срећни, да им је сав живот блажен. Песник нам ту приказује дечију душу у чистој тишини веселог ограниченог живота, у природи сеоској и са њоме. Здрав осећај живота у природи живи у његовим ликовима, којима једноставни расположаји душевни извиру из природе око њих, а у живот и биће те природе неразделно је уплетен и њихов живот. Све је то приказано у најпростијем и најусрднијем облику, без иједне кокетне фразе.

чисто човечански дигло до општег протеста против те врсте филантропизма. Његово је срце било најзгодније, да из тог теретног осећаја створи слику пуно израза и истине. При свем горком болу, што се огледа у уводној песми, не осећа се у обради материје ни тавна сета, ни сатира пуна горчине, него је шта више материја обрађена идилски. Песник почиње:

Израстао бокор ружа,
На њему су два гонцета;
Једва их се шарни лепир
Дотакао са свог лета,
У долини једва зора
Не видећ' их жећ им гаси;
Ал та гладна гусеница
Мора наћи све, што тражи!

тако јасно, како се казује само оно, што је човек сам доживио и проживио. Тај особени облик природнога осећаја налази израза у епском приказу а на тај се приказ надовезују остале слике.

Једаред у недељу после подне ево ти у селу изненада господских неких кочија а са њих се сађе крупан човек, у руци му писмена — име му је Херодес. Пријави се у сеоског кнеза, који би за новац и душу продао, па му каже, како је добио налог, да сиротињу ослободи терета са деце а од деце да начини велику господу. Подједнако се лађа претње и лукавства, не би ли родитеље наговорио, па се тиме многи и поколебају. Чауши већ стоје приправни, да сироту децу, међу њима и Јаничка и Аничку, одведу до жељезних кола, што чекају. Свако дете добије на прса број, влак се крене а вика и цика дечија и светине на растанку надвикује јасни звиждук локомотиве. У најкрајњем куту вагона јеца Аничка, узалуд је теши Јанко, ево већ скоро и станице, где се морају растати њих двоје. Али до тога богме не дође, јер њих двоје не моглоше раставити ни камције. Одведоше их у пуст крај, у кућу цандрљиве, сурове својте. Свакојаке патње, с дана у дан батине моралоше деца подносити од својих нових родитеља те у врелој глави дечаковој искрену смела мисао, да се са својом другарицом дигне па да је одведе кући. Овако јој говори:

Však vieš, keď jaro zavíta,
A koniec urobí mrazom,
Lastovky zase do hniezda
Z ďaleka priletia razom!
Sám Bôh jím vánkom spravuje
Tie volné klúkaté lety;
On iste taktiež povedie
Pustínou zmorené detí.

Бесно дува кроз равницу ветар, маћеха им лежи у дубоку спу, а њих се двоје пађоше на слободи. Али их наскоро изненади глад и жеђ, мртви-уморни заслукте на познати звиждук локомотиве, разум им обећаје, да ће истим путем, којим су дошли, моћи се вратити у свој завичај; дигну се па најпосле дођу до станице и

Rastie a letí úžasno . . .
Už počul krochkanie rušňa:
„Hore sa, milá Anička,
Nenie to mátoha vzdušná,
Vidiš už pre nás poslali
Ohnivé vozisko zase,
Ono nás domov zavezie
Na kriedlach v krátkuom čase.

Како ли им сјаје очи, како ли им кликнуло срце, још им једаред лака румен прели увеће образе, кад угледаше врата на вагону, где се отварају, једно се гура за другим, да потражи себи места у вагону али их строги кондуктер одбије и отера. Нова им пада улије поверења у младе силе, потпуњају се под један вагон па се као по слепи мишеви обесе о тендаре и сапошце. Грдни терети леже ту, свуд унаоколо око њих сво стројило вагона. Локомотив оштро звиждукне, влак се крене, вагони

A kad ten vlak už vyletel
S pyskotom z dlabanej skáry,
Rušeň žalostno zavzdychol
Mohutným dychnutím pary.
Slovenských detí mučenie
Ocel už ku slzám núti
Tu vodu vrelú rozžiali,
Ten živý oheň rozsmúti,
To kolo plače sviežové,
Že sladké životy ruší,
Lúťosti žiadnej nebadáť
Len v renegátovej duši!
Nuž poď sem, zradný Herodes,
Pozri sa na svoje diela,
Tunelu lampá kriklavá
Svieti na krvavé telá.
Telá juch vychnuť nemohly
Zlodeja úkladnej pastí,
Duše však volné letely
Do peknej veľikéj vlasti.

Видимо, да Вајански захвата у прометљиви живот, а у томе га одушевљава непосредни осећај неког безгранично моћног живота. То му

Кад пролеће дође, знадеш,
Те не буде мрза љута,
Ластавице до свог гњезда
С далека се врате пута!
Кавује им ветром Бóга
Правац хитром кривом лету;
Он ће водит' кроз пустињу
Морну децу, да с' не смету.

ту уморни тврдо заспе. У спу им се јави лепо њихов завичај, добри њихов деда лежи већ у гробу а и Херодес се опет створи пред њима. Јанко, као да је сагледао змаја каквог, скочи, у исти се мах тргне и Аничка иза сна. И гле, из далека се засветле жеравице-очи змајеве!

Расти и лети ужасно . . .
Већ се чује дупа влака:
„Устај, мила ми Аничка,
То причина није мрака,
Видиш, по нас послали су
Опет кола та ватрена,
Што ће дома одиети нас
На крилих за два три трена.

силно ударе једно о друго. Јаничок храбри Аничку али га она не чује. Хука и ломљава заглупила јој уши, у рукама већ осећа слабост, у срцу страшну смрт а у то се влак приближи мосту. За тили час очајнички зграби дечко једном руком обнесвеслу Аничку, влак се креће све даље, као да га гоне зли души, опет звиждукне па улети у лагум. Хука се удвостручи, крајеви се и снице на точковима обојадисну врелом крвљу, густ дим стане куљати по шупљем простору па задави једну децу.

A kad vlak taj već izleti
Из шупљине звиждућући,
Узданула тешко стројка
Густу пару одишући.
Патња дечице словачке
Из оцила сузе мами,
Растужује врелу воду,
Троне живи огањ сами;
Цвити точак од жељеза,
Драге што животе сруши,
Љута бола нема само
У тој одметничкој души!
Е па ходи, надајнико,
Призри ту на своја дела,
Јарки жижак у лагуму
На крвава сјаје тела.
Тела им не одбегоше
Крвничке ти намишљаје,
Ал им душе одлетеше
У велике, лепе краје.

испада за руком, јер измишљени призори нису ладни ледени, шта више је тиме умео саставити целину трагичне приповетке, која је уну-

трашње спојена у јединство. Љубав и оданост ка земљи ужега завичаја душа је тој приповетци. Само описивање је пластично, карактери-

G U S L A R.

Heregovinou guslar blúdi,
Spieva u prahov dobnjih ľudi;
Guslar je slepý, malý syn
Vždy pri ňom jako jeho stin.

Z úskalia Turek povyskočí,
Nad hlavou ľazký handžar točí;
Valí sa synka mladá krev,
Lež neuhasi Turka hnev:

„Sem gusle!“ Gusle o skalinu
Udre a hodí vrozadlinu.
Zjačaly ból'ne — desný spev
Nezhasí Turka ľúty hnev:

„Sem novce!“ Novce Turek v ruku,
K tomu ječermu, pojas, struku,
A z hlavy chomáč šediný,
Tak zmizol v temné skaliny.

A čo mu nechal? V starej hrudi
Pieseň. — Ach tá sa búrno zprúdi,
Pomstou zapáli celý kraj;
Bože, tú pieseň požehnaj!

J E D L A.

Hoj, vitaj, jedla moja vonná!
Jak si mi strojná, bezúhonná —
Dych tvoj, to balzam prsiam chorým,
Jedlica — sestrica!
Ja bratskou láskou k tebe horím

Haj vídaval som pyšné palmy,
U ňoh jim more pelo žalmy,
Cypressa v ňom sa zrkadlila:
Jedlicu — sestricu
Zo srdienka nevyvábila.

Mrká. Bolí ma biedna hlava,
Nádeja bľadne — oklamáva...
Radosť vymrela, srdce pusto,
Jedlica — sestrica,
Rozšír nado mnou vetvy husté.

Даље спомињемо још Јелену, Гнома и нарочито дивну алегоријску композицију под насловом Кикимора, које су све три прави украс те збирке. Ту исто тако као и у мањој збирци својих песама, што су под именом „Zrod ja gna“ изашле у часопису Јана Неруде „Poetické besedy“, износи пред нас читав свет нових назора, свим својим душевним снагама на армоничан начин даје посла, народности посредује проширену и повишену самосвест и тиме

стика јасна, а облик се може у вештачењу са словачким стиховима сматрати као узор.

Од мањих песама наводимо ове две:

Г У С Л А Р.

Херцеговином гуслар блуди,
Пева на прагу добрих људи,
Гуслар је слеп, ипак мален
Вагда је уза њ к'o његов сен.

Са стене Турчин искрену ти,
Над главом витла анџар љути,
Потече синка млада крв,
Ал е' не засити турски стрв.

„Дај гусле!“ Гусле о хридину
Љуни и баџи у дубину.
Зајечале боно — страхан пев
Не толи Турка љути гњев.

„Дај новце!“ Новце Турчин у руку,
Уз то ђечерму, појас, струку,
А с главе здере косе прам
Па замаче за тавни кам.

А шта му остави? У старих груди
Песму. — Та ће бурно да загуди,
Осветом ће зажећ' део крај;
Боже, ту песму услышaj.

J E L A.

Ој, здраво, јело мирисава!
Како си ми вита, права —
Дах твој, мелем боним грудима,
Јелице — сестрице!
К'o брат сеју тебе волим ја.

Хој, видио сам горде палме,
Код ногу море појало им неалме,
Ципреса ту се огледала:
Јелицу — сестрицу
Из срдашца не одагнала.

Мркве. Боли ме бедна глава,
Нада ми бледи — малаксава...
Радости неста, срце пусто,
Јелице — сестрице,
Растри нада мном грање густо.

доприноси, да се народ оплемени. У првом делу збирке, којем је наслов: „Môj ľud“, има читав низ арабеска, које искрена израза дају најнепосреднијим исповестима обилна и дубока живота унутрашњег, но наскоро се дигне управо на крилих орловских те оптрим оком гледа на подручје славенског свог видокруга, поверавајући се без зазора удасима свога духа.

Као пример томе може послужити горе споменута поларна песма.

(Наставиће се).

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ПЈЕСМА О ХИЛДИБРАНДУ И ЊЕНА СРОДНОСТ СА ЊЕКИМ СЛОВЕНСКИМ ПЈЕСМАМА.

(Свршетак.)

ад испоредимо српску нар. пјесму из Неретве са наведеним епским мотивима сродних народа, морамо признати, да се у главним тачкама подударају, али морамо и то признати, да има у њој и нешто самосталнога. У њемачкој традицији гони оца нека особена страст, да се огледа са сином у боју. У српској је пјесми баш напротив, јер ту се куне јунак сабљи, да ће је напојити крвљу првог јунака, кога сретне. Не треба да изгубимо из вида, што јунак говори сабљи и обећаје јој главу, јер такова шта не налазимо у ниједним другим пјесмама. Надаље, свуда надбија отац сина, у српској напротив надбио је син оца и тако га љуто ранио, да му се види циперица. Према исходу борбе могло се очекивати, да ће бити отац присиљен рећи, ко је и од куда је, но пошто није, то се у томе не разликује српска пјесма од других. — У другим пјесмама долази и мати на позорницу, но тога нема у српској пјесми, па за то је пластично приповеђено, како син сам завија оцу рану. Доставши у Прилици дозива Краљевић Матија два ећима млада, да му негују баба, а о матери нема ни спомена. Осим тога је и сама израда пјесме особена, а и многи епски изрази, које видимо у опште у српским пјесмама.

Да ова пјесма није старог поријекла, не треба нам посебно наглашавати. Осим тога стоји она у опрједи са епским српским назорима, јер се млађи јунак сакрива за штит, као какав кржљави романтички јуначић у њемачким турнирима и тим му мање приличи, да надбије највећег српског јунака Краљевића Марка, ког пјесме баш тога ради и славе, што дочекује на њег управљено копље у бијелу руку и прелама га на двоје на троје. Но нека нико не мисли, да ја ради тих несугласности сумњам у самосталност ове српске пјесме. И ако ће можда овај или онај покушати, да јој нађе основу у грчким, њемачким и другим пјесмама, то мислим, да ће му бити мало потеже са доказима за ту своју тврдњу. Али манимо се разматрања о постанку такве епске замисли, већ боље да се дотакнемо питања: Да ли је оправдано, што пјева ова пјесма о Краљевићу Марку, или не?

Замисао ове пјесме нема ослоња ни у историји, а ни у народној традицији. Историја зна врло мало о Краљевићу Марку. Био је син Вукашина и Јевросиме Бугарке, сестре Момчилове († 1361.). Њена му бјеше Јелена, кћи Клапене, владоаца берхејског, коју замало ради развратна живота отјера. Невјер-

ница оде у Костур и преда тај град зетском кнезу Балши II. под условом, да отјера своју жену, кћер деспота бератског, и да њу узме за жену. Узалуд је Марко настојао да заузме натраг град Костур. Но и код Балше поније се Јелена тако, да је и овај последије неколико мјесеци најприје затвори, а онда отјера. Марко је као штићеник турски осим Костура управљао још и са Локридом и пелопонинским Аргом. Погиуо је у Бајазетовој војни против влашког кнеза Мирче 10. октобра 1394. И ако је Марко био на страни Турака, то је ипак — како нека савремена прича вели — рекао у очи битке свом другу Константину: „*Молим Бога, да хришћани надбију, а ја ма био ја прва жртва у овој битци.*“¹⁾

Нећемо се огријешити о историјску истину, ако рекнемо, да Марко није имао дјеце. А и народне пјесме не спомињу ништа о Марковој дјечи. В. Јагић (Архив. V. 446.) слуги, као да се у једној пјесми²⁾ спомињу Маркове кћери; али баш у тој се пјесми вели, да је њихова мати била вила, посестрима Марка Краљевића. А таква љубавна свеза стоји у опрједи са народним назорима о побратимству и посестримству. Побратима, који се усуди да обљуби посестриму, удара стријела из ведрог неба, јер вели се:

Бог убио свакога јунака,
Који љуби богом посестриму.³⁾

Да наметне народ свом највећем јунаку такав тежак гријех, изгледа и сувише невјероватно. Тога народ никако није могао учинити, јер у таквом случају били би строги назори о светости посестримства гола фраза. Било како му драго, али ни историја, нити народне пјесме не спомињу Маркова сина Матију.⁴⁾

Исто толико мора нам чудновато изгледати, да Матија иде по упутству *своје матере*. да тражи оца, јер у колико познајемо из историје Маркову жену Јелену, чини нам се, да јој се овдје приписује сувише племенита улога. Пјесма суди о њој у неколико блаже, али толика брига и љубав према мужу никако није својствена њеном карактеру. Надаље, да је већ десет година, како Марко не виђе своје куће, и то се не да из историјских података извести — а не треба да нас забуњује ни то, што се у многим дру-

¹⁾ Јеричек „*Dějany národa bulharského.*“ 290,310. стр — Јагић Архив V. 439. — Ј. Г. Хан „*Reise durch die Gebiete des Drin und Wardar.*“

²⁾ Петрановић III. 136—153.

³⁾ Вук I.126.

⁴⁾ Миладиновић „*Балгарски народни пјесни*“ бр. 84. У тој се пјесми спомиње Марков син.

тим пјесмама говори о седамгодишњем Марковом робовању.

Осим тога изгледа и сувише необично и неприродно, да који јунак надбије Марка. Једаред му се то скоро десило. Борио се са својим братом, који га испрва обори, но ипак га напошљетку надвлада Марко и убије, управ тако, као што у руским пјесмама убија Илија Муромец свог сина Соколника. Такав свршетак очекивали смо и у овој српској пјесми.

И ако име Краљевића Марка нема мјеста у тој пјесми ни по историји, а нити по народној традицији, ипак не смијемо дозволити, да је замисао непромишљено у пјесму ушла, или да је чак и узамљена. У колико је Марко позната личност по историју, у толико је већи у духу и домишљају српског народа. Чим је јунак већи, тим народ више и различнијих дјела приписује његовој личности. Ушљед тога и уђе по гдје која несугласност у поједине епизоде из јунакова живота. Мислим, да не може онога, који је мало дубље проучио народно епско пјесништво словенских и других народа, ово баш тако изненадити. Народна пјесма сама по себи није историја, а и не може па и неће бити историја. Осим тога је она потпуно самостална и не обазире се баш особито на стварне захтјеве пјесничке концепције, које умјетник-пјесник не смије из вида изгубити. Руска народна епика има доста јунака, којима би се могла баш угодно приписати борба оца са сином, па ипак приписује она све то Илији Муромцу.

Још нешта. Можда би ми когод пребацио, да не познам довољно литературе различних производа, у којима се црта борба оца са сином, с тога, што сам угледао овдје *циганску* пјесму, која је угледала свијета у њемачком пријеводу године 1880. Говор Цигана спада међу индијске дијалекте; и баш нам добро долази та пјесма, јер могла би заступати са иранском пјесмом о борби Рустана са Сохрабом азијски одјелак арјојевропејске пјесничке традиције. Ште-

та само, што није за знанствену употребу. Ево је у њемачком пријеводу:

Auf der Aue, auf der Flur
Folgt ein Knab des Mannes Spur,
Folgt ein Knab dem Wandrer sacht,
Der ein Tuch mit sich gebracht.
Und der Knab ihn tödtet bald
In dem finstren, öden Wald;
In des heil'gen Flusses Fluth
Wirft er ihn mit frechem Muth;
Ach! er hatte nicht gedacht,
Dass den Thagar er umgebracht
Drauf der Knab in raschem Lauf
Sucht das Weib Baliko auf,
Froh das Tuch der Mutter zeigt,
Die erstaunt sehr lange schweigt,
Ihren Sohn drauf laut verflucht:
„Werd vom Unglück heimgesucht!
Hast den Vater umgebracht,
Ihm geraubt sein Thagartuch.“)

Само претјеранац види у тој пјесми исту замисао, која је и у њемачкој пјесми о Хилдибранду и Хадубранду. Ова пјесма опијева циганско дјело, што је потекло из нагона, који је Циганима урођен, и које не добија ни с тим никаква трагична блеска, што син убија оца. Ту се не може о борби говорити, јер син убија оца *мучки*. Исто тако не пита се у тој пјесми за име и кољено, а то је баш узрок борбе у другим пјесмама. Једном речи, посматрао ко му драго ту пјесму са ма које стране, нигдје неће наћи значајније црте, која би нас подејећала на пјесму о Хилдибранду и њој сродне пјесме. *Не тражи-мо сугласности ондје, гдје је нема*. Но не може се рећи, ни да је постала на обалама ријеке Гангеса, јер ко може доказати, да се у тој пјесми баш о тој ријечи говори? Па ако се заиста говори о Гангесу, то је ипак та пјесма много вијекова млађег поријекла. Тај производ нема тип старински, а нити ичега, што би било достојно уважења. **Обрн.**

¹⁾ Н. von Wlislöcki „Eine Hildebrands-Ballade der transilwanischen Zigeuner.“

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

Др. ФРИДРИХ С. КРАУС

ПРЕД СУДОМ ЗНАНСТВЕНЕ КРИТИКЕ.

(Наставак.)

Па ево како др. Краус са своје уображене висине погледа на Вука Караџића. По Вуковој смрти наша се у рукопису једна расправа, писана најкасније око године 1860. Иста расправа бјеше већ тада за штампу приређена а штампана је 1867. године у „Живот и обичаји народа српског.“ Др. Краус на-

води поменути расправу тек пошто је неке друге навео, што о истом приједмету раде. А наводи је само за то, да дода своју ауторску примједбу „der Aufsatz ist wohl sehr ausführlich und hübsch geschrieben, enthält aber sehr wenig Daten, die nicht schon in den obigen Abhandlungen zu finden wären.“

Други би се испитивалац радовао, да је једној истој ствари што више потврде нашао и то тако сигурне потврде, као што је у Вука Караџића, али др.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Краус изузетак је у свему, што карактерише једног човјека од науке, па није ни чудо, да тако ради. Хотимично цитује Вукову радњу напошљетку и ако је на прво мјесто имала доћи. Јасно је дакле, камо др. Краус циља. Њему је стало до тога, да уздрма Вуков углед, што га Вук има у *свију нас*, вели Јагић, па да на томе подигне своју величину. Јагић би му још некако и алалио ту жељену славу али држи, да др. Краус није ударио правим путем и опомиње га, да се чува од сваког атентата на Вукове големе заслуге.

А шта тек да речемо за овако дреку примједбу, што је др. Краус истурио на страни 347.? Овако што само је др. Краус кадар. Он оцјењује њешто а и не зна, шта оцјењује.

Ријеч је опет о Вуку. Ево шта је кадар „учени“ доктор да избаци па да ипак остане жив: „Was Vuk als angeblich serbische Hochzeitsgebräuche ausgibt, sind nichts anderes, als herzegovinische Gebräuche, die ihm sein treuester Freund und Mitarbeiter Vuk Vrčević beschrieben. Wir finden dieselbe Schilderung in mehreren Büchern Vuk K.'s, in „Kovčević“, in „Montenegro“, in „Riečnik“ und in „Život i običaji naroda srpskoga.“ Овдје се већ ни мирни критичар није могао уздржати већ викнуо у свијет, колико га грло доноси: „Welche Keckheit, so etwas zu schreiben!“

Вук изрично вели у „Ковчежићу“ стр. 43. „за ове обичаје, као и за много друго којешта из ових крајева, ја захваљујем пријатељу своме попу Вуку Поповићу из Рисна.“ Вук дакле са благодарношћу именује извор. У „Живот и обичаји“ почиње дотично описивање са „У Сријему“. И ту није никако могао Вук Врчевић послужити, који се родио у Рисну па живио до године 1860. у Далмацији а касније у Херцеговини. У осталом Вук није нигда тајио, да га је Врчевић битно потпомагао. (Нар. пјесме I. св. предговор; Рјечник, предговор.) Чекало се баш на дра Крауса, да тобоже похвата Вуку трагове и да пријатељство Вуково с Врчевићем тако схвати, да заслужни Вук изађе као плагијатор. Ми са свијем појмимо дра Крауса и на том мјесту. Он, јадан, судећи по себи, не може никако да схвати, како је то могуће написати једно дјело а не бити плагијатор.

Као што већ напријед чусмо, основа је Краусову дјелу Богишићев „Зборник.“

Др. Краус се додуше хваста, да је прерадио материјал, али ко зна, какво је дјело Богишићев „Зборник“, тај ће се смијати том Краусовом прерађивању. И Богишић умије валда прерађивати материјал и то у пуном смислу те ријечи (не онако, као др. Краус), али се чувао тога, као живе ватре, јер би му иначе дјело изгубило онај монументални карактер, што га овако имаде.

Неколико примјера из Јагићеве критике увјериће нас, како др. Краус прерађује. Нађе н. пр. у Богишића на страни 9. и 377. да се у подринском окружју ријечју „рођа“ означује сродство по крви и мушкој и женској. Др. Краус „преради“ и у првој глави читамо, да се „рођом“ означује сродство само по мушкој крви, а друго, да та ријеч свуда живи.

Исто тако нађе др. Краус на страни 7. „Зборника“, да се у Загорју за ријеч „задруга“ налази израз „скупчина“ а у одговору за Раковец, да се тамо употребљује још „друштво“ и „братство“. Др. Краус узме та дата и преради; па шта добије? Незнајући, да Раковец не снада Загорју, тура он у свијет ту лаж, да сва три поменута израза живе у Загорју. Да др. Краус не зна или да бар није хтио учити географију провинцијалне Хрватске, увјерава нас Јагић још на два мјеста.

Међу тијем да појемо даље. Др. Краус нађе у Богишића на два мјеста као одговор за дотично окружје, да „домаћин“ у задрузи оставља своју част у шездесетој години. Према томе створи др. Краус правило, да у опће оставља „домаћин“ своју част у 60. години.

Тако је др. Краус кадар ма шта тврдити, што је међу тијем лажно. Ако мисли, да се то тако може, онда боље да је ћутао; ако човјек, читајући његову књигу, мора сваки час да се пита: „да ли је то тако?“ онда смо могли и ми и Нијемци остати без те његове књиге па да нас ни глава не заболи.

Још који примјер, како др. Краус „прерађује“. Нађе н. пр. у Богишићеву „Зборнику“ стр. 15. одговор из Стубице, да, тамо специјално, нема патронимика на *ов* и *ић*, преради по свом начину и на стр. 48. изрече тврдњу, да у Кајкаваца у опће нема патронимика на *ов* и *ић*. Тако др. Краус у опће „прерађује“ и израђује на чисто.

У „Словинцу“ од год. 1885. стр. 108. нађе др. Краус, да жена именује мужевљеву родбину „сверкрбином“. Ријеч је врло ријетка, нема је ни у Вукову „Рјечнику“ ни у Богишића. Дру Краусу је међу тијем дозвољено, да даде тој ријечи исто право, што га има и „тазбина“ — ријеч, која се свуда чује и т. д. Ови ће примјери, мислимо, дотјецати, да нас увјере, како др. Краус није само превађао из туђих дјела и компиловао онако, како је нашао, него да је и „прерађивао“. Тако је др. Краус савјестан на сваком кораку; он је био кадар, да према једном мјесту из Врчевића створи такав закон, да би се страни свијет крстио и чудило варваризму, што према ријечима Краусовим живи у нашем народу: „Jeder verheirathete Mann schlägt wenigstens einmal im Monat sein Weib braun und blau oder streicht ihr eine Ohrfeige übers ganze Gesicht auf.“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Овome није нужно коментара, ето чули сте па судите сами о дру Краусу.

Сад да изнесемо опет нешто врло карактеристично за дра Крауса, што заиста не знамо чиме бисмо крестили. Констатоваћемо само оно, што се Јагићу није могло никако отети из вида а читалац нека сам тражи назив таковоу поступку.

Било је већ говора о седамнаестој глави, гдје је онај познати пријеглед литературе, што се односи на обичаје о свадби. Казали смо и за што је тај пријеглед ту. Најгоре је међу свијем писцима прошао А. Пуклер. Дјело му се додуше не одликује особитијем критичким погледом, али није ни близу онако, како га је др. Краус осудио на страни 344. Кад је био готов са фразама о дјелу, онда је назвао писца компилатором (als ob er selbst einen besseren Namen verdiente, додаје Јагић). Међу тијем шта је радио крај свега тога др. Краус? Ништа друго, него је по свом обичају исту Пуклерову књижицу напријед — *horribile dictu* — опустошио т. ј. од ријечи до ријечи из ње превађао а није ју ни именовао. Мислио је валда, „кад ти можеш красти и писати књиге, и ја ћу“. За тијем је књижицу осудио онако, како је он умно и знао, па онда накнадно, подаље иза тога, признаје, да му је дјело Пуклерово као „*Hauptquelle*“ служило. Е овакову кризу недошљедности могао је само др. Краус преживјети. Шта је мислио др. Краус, кад је тако радио, то валда и он сам не зна; по свој прилици да није ништа мислио.

Е ал' још нијесмо све показали, шта умије др. Краус. Умије он и да „поземизује“, наравно по свом начину. Сред силне маште не види др. Краус ништа друго до ли свој ауторитет, дигне се на ту уображену висину, па разбацује амо тамо стријеле; срећа само да ни једна не погађа.

Тако он и. пр. изнађе за Вука, да је ријеч „дѣнос“ рђаво превео а за А. Пуклера ни пет ни шест, него да је измислио пословицу „женски донос, празни понос“. Г. др. Краус додаје на истом мјесту,

не знам за што, вели Јагић: „птицу познајеш по пјесми“ — то је истина а дра Крауса познајеш по његову бесмислену говору. Тако Јагић па га за тијем увјерава, да је та пословица тако позната, да ју је наш незаборављени Љубиша узео за приједмет једној приповијести, што је штампана у „Гласу Црногорца“ 1881. број 37. Е тако је „учени“ доктор више пута нашо, ондје, где је он сам радио, не можеш се ни на сваку другу ослонити.

На страни 301. полемизује др. Краус проти облику „видован“ у значењу „видовит“. Јагић га опомиње на облике, што су исто тако заједно пали: силован и силовит; станован и становит и т. д.

На страни 76. полемизује др. Краус узалуд проти ријечи „село“ у значењу „задруга“ и „кућа“, јер не зна, да се са село и „fundus“ означаје; према томе је „целоселец“ у значењу: глава задруге.

Др. Краус размеће се на једном мјесту, да није хтио залазити у старе труле књиге, као што то „*inlustrissimi*“ (проничан назив Краусов за стручњаци) чине. Он се као држао онога „*in's volle Leben der Gegenwart hineingreifen.*“ Јагић му потпуно одобрава ту лијепу мисао али од тога у Краусову дјелу неће *Spur*. Нама се чини, да се др. Краус помео па је једно казао а у себи је мислио „*in's fremde Gut hineingreifen.*“

Да је др. Краус више респектовао старе труле књиге, вели Јагић, од пошљедњег гиксера сачувао би га и Бјело-стјенец. Овај пасус проширићемо касније, кад буде ријеч о гиксерима, којима је др. Краус богато окитио своје дјело. С тијем ћемо запечатити цијело ово језгро Јагићева приказа и то с пунијем правом; јер кад пођемо с Јагићем и разгледамо ово неуређено стовариште туђе муке: на дну Божишићев „Зборник“ а озго свега и свачега; нешто добро, јер је по себи добро а нешто унакажено, док је др. Краус из колица извртао, — онда видимо, да цијела ова књига није ништа друго, него један велики гиксер у докторову животу.

(Свршиће се.)

Л И С Т И Ћ И

Г Л А С Н И К.

(Парастос Гереском.) Прошле суботе дне 15. о. м. одржан је у српској православној цркви у Червићу свечан годишњи парастос великом народном добротвору Атанасију Петрову сину Гереском. Нарочитим изасланицима биле су заступљене: Српска велика гимназија новосадска и новосадска виша девојачка школа.

(Дилетантска позоришна представа у Земуну). У корист набављања друштвене гардеробе давало је земунско до-

бровољно позоришно друштво у недељу дне 16. о. м. стари Холтајев „Низ бисера“. Редитељ је тој представи био ветеран-гумац, некадањи многогодишњи вредни и савесни члан народне позоришне дружине, Никола Зорић. Јована је давао Стеван П. Крецул, Ану Мара Зорићева а Јелу Љубица Дабижићка, негда као Љубица Зорићева омиљена млада глумица у народној позоришној дружини, која се између осталих баш и у улови Јеле адраво допадала, леним гласом невајући познату оцу варошкуну „За један часак —“ и Лазе Костића „Спавају песму“ уз Морчидисову инструментацију.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Српско народно позориште.) Прошле се недеље у отирак по други пут у овој сезони давала Онетова драма „Господар ковница“ са истим главним репрезентантима, који су били и првога пута, те и са истим леним успехом. — У четвртак је први пут прешла овде преко позорнице нека Коцебуада под насловом „Очарани кнез“, којој се писац пише презименом Плец а преводилац крије под почетна слова свог имена и презимена. О комаду том није вредно ни у кућне речи тропити, једино се може овом приликом и то с највећом похвалом споменути неисцрпиви хумор нашег Добриновића и дегажована игра Милке Максимовићеве. Њих су двоје то јадно недоношче заданули животом, колико се само дало. Позоришне објаве тога пута мора да нису прошле цензуру управе, иначе ваљда не бисмо на своје чудо морали били прочитати, да је „Очарани кнез“ немачки „der verwünschte (!) Prinz“ а мађарски „az elátkozott (!) herceg“. — Изненадна болест Ружићева осујетила је с једне стране намеру управе, да у суботу изађе на среду са Делавињевим „Лудвиком XI.“, али је с друге стране ускорила гостовање драгога госта Тоше Јовановића са београдског краљевског позоришта. Почетак том гостовању заказан је био у први мах за недељу 16. о. м. и то је била у изгледу Холтајева „Лаворика и просјачки штап“, но промена у репертоару, изазвана болешћу Ружићевом, донела је из небуха у суботу Меливићеву драму „Она је луда“, која је ове сезоне већ била приказана једаред са Ружићем као Хермејем, а у недељу Оберњикова „Ђурђа Бранковића“, кога је и пре две године овде баш Тоша Јовановић као гост играо. Цењени је гост тај од преклане у најпријатнијој успомени остао код овдашње публике те је и сад симпатично био дочекан, а савршено уметнички му приказ био је и једино и друго вече пропраћен општим одобравањем. Са својим Ђурђем кадар је био уметник толико занети, да се после трећег чина трипут морао показати одушевљеној публици. Уз госта се прво вече мајсторски држала Софија Вујићка, употребивши сав обилни фонд свог умења те верно и истинито протумачивши све и најфиније ниансе душевног живота у леди-Ане. — У недељу су госта као Ђурђа Бранковића савесно игром својом потпомогали: Ленка Хаџићева као Мара, Смиљана Бркићева као Стеван, Марковић као Гргур и Миљковић као Мурат.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Накладом књижаре браће Јовановића у Панчеву изашло је ово дана друго прерађено издање „**Кратког пчеларства за почетнике**“, што је написао М. Д. Дејановић, народни учитељ из Мола. У књизи тој има 8 слика у тексту а цена јој је 60 новч.

— За IV. разред народних школа удесио је и допунио према градиву читавачком Симеун Кољевић „**Најодабраније слике из повеснице отачанствене и светске**“ а из-

дала су их браћа Јовановићи у Панчеву. Из отачанствене су историје узети краљеви: Коломан, Бела IV. Лауш I. и Матијаш Корвин, даље још и Сибињанин Јанко и Марија Терезија а из светске је изнесено лепих црта о Сократу, Фабрицију, о Рудолфу Хапсбуршком, о Колумбу, о француском Хенрику IV., о шведском Густаву III. и најпосле о Франклину. Књизи је цена 15 новч.

— Изашла је 123. свеска Народне библиотеке браће Јовановића. У њој је наставак „Живот Герасима Зелића, архимандрита.

— Књижара браће М. Поповића издала је пре неколико дана и опет једну преведену причу Жила Верна. Наслов јој је „**Делфин, најбржи брод на свету**“, а цена 35. новчића. Преводилац овога пута није потписан.

— Браћа Јовановићи у Панчеву издала су ову школску књигу: „**Познавање облика и реченица у српском језику**“. За народне школе написао Симеун Кољевић. I. део. За трећи разред срп. народних школа. Књига се та продаје по 15 новч.

— Главни одбор учит. удружења у Београду позивање на претплату на лист: „**Учитељ**“, који је због ратних прилика био обустављен а сад је рад да наново отпочне свој посао. Први ће број изаћи најдаље до 1. Априла ове године. Цена је листу на годину 10 динар, до краја ове год 7-50 динар. Претплата се шаље: Уредништву „Учитеља“, Београд, Васина улица број 4.

— Задарски „Српски лист“ позивање на претплату на **Песме Јосипа Берсе**, који је и читаоцима нашег листа још од лане познат. У књизи ће бити сами оригинални саставци а биће раздвојена овако: I. Прве сузе и први осмеси. II. Репетици. III. Сонети. IV. Романце и баладе. V. Морске елигије. VI. Разне песме. Цена ће бити 1 фор. а. вр. а ко скупи десет претплатника, добиће један примерак бесплатно. — Најтоплије препоручујемо пријатељима лепе књиге ту збирку песама честитог младог песника и драгог нам сарадника, од којег ћемо у једном од идучих бројева донети баладу једну и одломак из лепих његових „Морских елигија.“

— У Прагу код Шимачека изашао је пре неки дан роман од Јираска под особеним насловом „**Psohlavec**“ (Псеће главе). Псећу су главу на грбу имали Ходи, некадањи стражари Шумавски. Роман тај дивно црта последњи бојак, што је био тај народ за обновљење својих привилегија и што се свршио погубљењем сељака Ковине год. 1695. Критика вели, да ће тај роман зацело наћи много и захвалних читалаца.

— „Das Magazin für die Litteratur des In- und Auslandes“ доноси у свом 12. броју занимљив чланак Осечанина Фердинанда Милера. Чланку је наслов: Die fünfzigjährige Wiedergeburt der kroatishen Litteratur. Писац употребљава прилику лањске педесетгодишњице препорођаја хрватске књижевности, да расветли књижевну радњу хрватског народа за то време. Но прегледно додирује и прве дане хрватској књизи, дубровачку еру па даље до струје Илирства а затим говори о најглавнијим радницима на сваком пољу за минутих педесет година; укратко обележава чак и рад млађег прираштаја.

САДРЖАЈ: Из судионице. Песма Мите Поповића. — Пита хиљаду форината. Приповетка Јаше Игњатовића. (Наставак.) — Апостол. (Петефи.) Превео Благоје Бранчић. (Наставак.) — Враголанка. Приповетка Написала Милева Симића. (Наставак.) Световар Вајански, словачки књижевник. Пише Д. Б. Доброслав. (Наставак.) — Пјесма о Хилдибранду и њенасродност са неким словенским пјесмама. (Свршетак.) — Књижевност. Др. Фридрих С. Краус пред знанствене судом критике. (Наставак.) — Листићи: Гласник. — Позориште и уметност. — Књижевне новости.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. — Рукописи шаљу се уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.